

Birləşmək azadlığı hüququ

Ən yaxşı təcrübələr

Mənim birliyə qeydiyyatdan keçməlidirmi?

Xeyr

Birləşmək azadlığı hüququ qeydə alınan və alınmayan birlikləri bərabər qoruyur. Qeydiyyatdan alınmayan birliklərə qoşulan şəxslər hər hansı bir qanuni fəaliyyət həyata keçirməkdə, o cümlədən dinc toplaşmalar təşkil etmək və iştirak etməkdə sərbəst olmalıdır və bunun üçün cinayət sanksiyaları nəzərdə tutulmur ([A/HRC/20/27](#), səh. 14, maddə 56).

Birləşmək azadlığı hüququ mənə şamil edilirmi?

Bəli

Kim olduğunuzun önemi yoxdur. Mülki və siyasi hüquqlar haqqında Beynəlxalq Paktın ([MSHBP](#)) 22-ci Maddəsi Paktla (ayrı-seçkilik haqqında 2-ci maddəyə bax) və İnsan Hüquqları Şurasının [15/21](#), [21/16](#) və [24/5](#) qətnamələri ilə nəzərdə tutulduğu kimi hər kəsin toplaşmaq azadlığı hüququna sahib olduğunu tanıyır. Qətnamə 24/5-də Şura dövlətlərə bütün şəxslərin online, eləcə də offline, o cümlədən seçkilər kontekstində, azlıqları müdafiə edən şəxslərin dinc toplaşmaq və sərbəst birləşmək hüquqlarına hörmət etmək və müdafiə etmək, o cümlədən bu hüquqlardan istifadə etməyə və təşviq etməyə kömək edən baxışları və inancları axtarmaq öhdəliklərini xatırladır ([A/HRC/26/29](#), səh. 9, maddə 22). Qanunvericilik şəxslərə, o cümlədən uşaqlara, başqa millətdən olanlara, etnik və ya dil azlıqlarına, LGBTI şəxslərə, o cümlədən qadınlara hər hansı bir xüsusi məhdudiyət müəyyən etmir ([A/HRC/20/27](#), səh. 14, maddə 54; [A/HRC/26/29](#), səh. 6-7, maddə 18). Birləşmək azadlığı hüququ hüquqi şəxslərin özlərinə də şamil edilir (bir təşkilat yaratmaq qərarına gələn iki birlik).

Dövlətin Birləşmək hüquqlarını təşviq etmək öhdəliyi varmı?

Bəli

Dövlətlərin birliklərin fəaliyyəti üçün əlverişli mühit yaratmaq və qoruyub saxlamaq üçün müsbət tədbirlər görmək öhdəliyi var. Birlik üzvləri hər hansı bir təhdidə məruz qalmaq, hədə-qorxu və ya zorakılıq aktları, o cümlədən təqib, özbaşına edamlar, özbaşına həbs və ya saxlama, işgəncə, media qaralama kampaniyaları və ya səyahət qadağaları qorxusu olmadan birləşmək azadlığı hüququndan istifadə etməlidirlər ([A/HRC/20/27](#), səh. 15-16, maddə 63). Dövlətlərin həmçinin birləşmək azadlığı hüququnun həyata keçirilməsinə əsas olmadan mane olmamaq öhdəliyi var. Birlik üzvləri öz statuslarını, nizamnamə, struktur və fəaliyyətlərini müəyyən etməkdə azad olmalı və dövlətin müdaxiləsi olmadan qərar qəbul etməlidir. Bununla yanaşı birliklərin rəy bildirmək, məlumat yaymaq, cəmiyyətə qoşulmaq, hökumətlər və beynəlxalq qurumlar qarşısında insan hüquqlarına dair vəkillik etmək hüquqları var ([A/HRC/20/27](#), səh. 16, maddə 64).

Mən hüquqi şəxs yaratmaq istəyirəmsə, qeydiyyat tələb olunma bilərmim?

Bəli

Hüquqi şəxs statusu olan birlik yaratmaq üçün qeydiyyat tələb olunması qəbul ediləndir, lakin hökumət rəsmilərinin vicdanla, vaxtında və qeyri-selektiv şəkildə hərəkət etməkləri vacibdir. Xüsusi Məruzəçi sadə, ağır olmayan və ya hətta pulsuz və sürətli təcrübə prosedurlarını ən yaxşı hesab edir ([A/HRC/20/27](#), səh. 14, maddə 57; [A/HRC/RES/22/6](#)). Qeydiyyatdan icazə almaq üçün olan imtahan kimi baxmaq lazım deyil. Belə ki, təşkilat qurmaq üçün "bildiriş proseduru" olmalıdır ("əvvəlcədən icazə almaq proseduru" yox) ([A/HRC/20/27](#), səh. 21, maddə. 95). Bildiriş prosedurunda, birliklər təşkilatın yaradılması haqqında təsisçilər tərəfindən bildirilən kimi avtomatik olaraq hüquqi şəxsin yaradılmasına zəmanət verilir. Yəni də bildiriş birləşmək üçün zəruri şərt olmamalıdır ([A/HRC/20/27](#), səh. 15, maddə 58). Yeni qəbul edilmiş qanunlar artıq qeydiyyatdan keçmiş birliklərin yenidən qeydiyyatdan keçməsinə tələb etməməlidir ([A/HRC/20/27](#), səh. 15, maddə 62).

Hakimiyyət orqanları mənim müraciətimi qeyri-müəyyən müddətə gecikdirə və ya mənə demədən rədd edə bilərmim?

Xeyr

Qeydiyyat orqanları dərhal hərəkət etməyə borclu olmalı və qanunlar müraciətlərə cavab vermək üçün qısa vaxt limitləri müəyyən etməlidir. Bu müddət ərzində birliklərin fəaliyyəti, əksi sübut edilənədək, hüquqi hesab edilməlidir. Qısa müddət ərzində və aydın cavabın təmin edilməməsi birliklərin hüquqi fəaliyyət göstərdiyi fikri ilə nəticələnməlidir ([A/HRC/20/27](#), səh. 15, maddə 60). Müraciəti rədd edən hər hansı bir qərar aydın motivasiya ilə və lazımı qaydada ərizəçiyə yazılı surətdə bildirilməlidir. Müraciətləri rədd olunan birliklərin müstəqil və qərəzsiz məhkəmə qarşısında qərara etiraz etmək imkanı olmalıdır ([A/HRC/20/27](#), səh. 15, maddə 61).

Dövlətlər birliklər və biznes müəssisələrinə ədalətli (bərabər) münasibət göstərməlidirmi?

Bəli

Dövlətlər vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarına ağır yoxlama qaydaları, prosedurları və ya kommersiyyə təşkilatlarına tədbiq edilməyən, birliyə xas digər tələblər kimi qeyri-müənasib hədəf və ya yük qoyan tədbirlərdən yayınmalıdır ([A/HRC/23/39](#), səh. 8, maddə. 24). Birliklərin qeydiyyatı, misal üçün, kommersiyyə müəssisənin qeydiyyatından daha çətin və vaxt aparan olmamalıdır ([A/HRC/26/29/Add.2](#), səh. 14-15, maddə 56-58).

Birlik nədir?

"Birlik" dedikdə ümumi maraqlar istiqamətində birgə fəaliyyət göstərmək, fikrini ifadə etmək, həmin maraqları təşviq etmək, izləmək və ya müdafiə etmək məqsədi ilə fərdlərin və/ və ya hüquqi şəxslərin yaratdığı qrup başa düşülür ([A/HRC/20/27](#), səh. 13, maddə 51). Birliklərin bəzi ümumi növləri qeyri-hökumət təşkilatları, klublar, kooperativlər, QHT-lər, dini birliklər, siyasi partiyalar, həmkarlar ittifaqları, fondlar və online birliklərdir ([A/HRC/20/27](#), səh. 13, maddə 52).

Birləşmək azadlığı hüququ nədir?

Birləşmək azadlığı hüququ, sadəcə olaraq, ümumi maraqlarını həyata keçirmək düşüncəsinə sahib insanlar qrupu yaratmaq və ya onlara qoşulmaq hüququnu müdafiə edir. Qrup rəsmi və ya qeyri rəsmi ola bilər, və birləşmək azadlığı hüquqlarının tətbiq edilməsi üçün birlikdən heç bir qeydiyyat tələbi yoxdur ([A/HRC/20/27](#) səh. 14, maddə 56). Birlik yaratmaq üçün ən azı iki nəfər lazımdır ([A/HRC/20/27](#), səh. 14, maddə 54).

Birləşmək azadlığı hüququ niyə bu qədər əhəmiyyətlidir?

Birləşmək azadlığı hüququ malik olduğumuz ən əhəmiyyətli insan hüquqları arasındadır. Dinc toplaşmaq azadlığı ilə yanaşı bu, insanların bir araya gələrək ümumi rifah (xeyir) üçün işləmək imkanını qorumaq məqsədilə nəzərdə tutulmuş əsas hüquqlardan biridir. Bu, bir çox digər mülki, mədəni, iqtisadi, siyasi və sosial hüquqların həyata keçirilməsi üçün vasitədir ([A/HRC/20/27](#), səh. 5, maddə 12). Birləşmək azadlığı hüququ həmçinin dialoq, plüralizm, tolerantlıq və geniş dünyagörüşünə kanal olan, azlıqlara və ya müxtəlif fikirlərə və ya inancları xüsusi hörmət edilən effektiv demokratik sistemlərin yaranmasında və mövcudluğunda həlledici rol oynayır ([A/HRC/20/27](#), səh. 20, maddə 84).

Qeyri-rəsmi tərcümə, məzmun BMTXM tərəfindən yoxlanılmayıb
Unofficial translation; content not verified by the UNSR

Birləşmək azadlığı hüququna resurslara çıxış imkanı aiddirmi?

Bəli

Birliklərin yerli, xarici və beynəlxalq qaynaqlardan resursları axtarmaq, almaq və istifadə etmək imkanı birləşmək azadlığı hüququnun ayrılmaz və mühüm hissəsidir ([A/HRC/20/27](#), səh. 17, maddə 67; [A/HRC/23/39](#), səh. 4, maddə 8). “Resursları” ifadəsi maliyyə köçürmələri, natural ianələr, maddi resurslar, insan resursları, və daha bir çox şeyin daxil olduğu geniş anlayışdır ([A/HRC/23/39](#), səh. 5 maddə. 10). Yerli və ya xarici maliyyənin alınmasının hakimiyyət orqanlarının təsdiq etməsi lazım deyil ([A/HRC/20/27](#), S17, maddə 68), həm də qeyd alınan və alınmayan birliklərin yerli, xarici və beynəlxalq qurumlardan maliyyə və resursları axtarmaq və möhkəmlətmək azadlığı olmalıdır ([A/HRC/20/27](#), səh. 17, maddə 68). Daha ətraflı məlumat üçün, [vətəndaş cəmiyyətinin qorunması və Demokratiyalar](#) İcması ilə birgə yaradılmış resurslara çıxış hüququnun qorunmasına dair xüsusi məruzəçinin ümumi prinsiplərinə baxın.

Birləşmək azadlığı hüququ online tətbiq edilirmi?

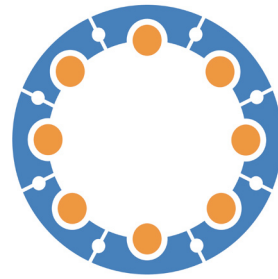
Bəli

Dövlətlərin birlik hüquqlarına hörmət etmək və online eləcə də offline qorumaq kimi öhdəliyi var ([HRC Resolution 24/5](#)). İnternet, xüsusilə sosial media və digər informasiya və kommunikasiya texnologiyaları, real dünyada birləşmək azadlığı hüququnu asanlaşdırmaq üçün əhəmiyyətli vasitədir. İnsanların həmçinin virtual aləmdə birləşmək, öz fikirlərini ifadə etmək üçün online toplaşmaq hüququ var ([HRC Resolution 21/16](#)). Bütün dövlətlər hər zaman, o cümlədən siyasi iğtişaclər zamanı internetə çıxışı təmin etməlidir ([A/HRC/17/27](#), maddə. 79). Online məzmun hər hansı blok edilme qərarı heç bir siyasi, ticari və ya digər özbaşına təsirdən asılı olmayan səlahiyyətli məhkəmə hakimiyyəti və ya orqanı tərəfindən həyata keçirilməlidir (yene orada).

Hakimiyyət orqanları birliyin daxili işlərinə müdaxilə edə bilərmimi?

Xeyr

Mülki və siyasi hüquqlar haqqında [Beynəlxalq Paktın](#) ([A/HRC/20/27](#), səh.16, maddə 65) 17-ci maddəsində nəzərdə tutulduğu kimi, hakimiyyət orqanları birliyin daxili işlərinə müdaxilədən çəkinməli və birliklərin prayvesi (şəxsi həyatın toxunulmazlığı) hüququna hörmət etməlidirlər. Hakimiyyət orqanlarına bu hüquqlar verilməməlidir: Birliyin qərar və fəaliyyətini şübhə altına qoymaq; idarə heyəti üzvlərinin seçkisini ləğv etmək; idarə heyəti üzvlərinin Hökumət nümayəndəsinin iştirakına dair qərarını şübhə altına qoymaq ; dərc edilmədən öncə hesabat təqdim etməyi birliklərdən tələb etmək; və ya təsdiq üçün iş planlarını təqdim etməyi birliklərdən tələb etmək (yene orada). Müstəqil orqanların şəffaflyq və hesabatlılığı təmin etmək mexanizmi kimi birliklərin qeydlərini araşdırmaq hüququ var, lakin belə bir prosedür əsassız olmamalıdır və ayrı-seçkiliyə yol verməmək prinsipi və prayvesi hüququna hörmət edilməlidir (yene orada).

Əsas Beynəlxalq Standartlar

[Mülki və siyasi hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt](#),
Maddə 22:

1. Hər bir insan öz mənafələrini müdafiə etmək üçün həmkarlar ittifaqları yaratmaq və belə ittifaqlara qoşulmaq hüququ da daxil olmaqla, başqaları ilə birgə assosiasiyalar yaratmaq hüququna malikdir
2. Bu hüquqdan istifadə edilməsinə qanunda nəzərdə tutulan və demokratik cəmiyyətdə dövlət təhlükəsizliyinin, yaxud ictimai təhlükəsizliyin, ictimai asayişin, əhalinin sağlamlığının və mənəviyyatının, yaxud başqa şəxslərin hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi üçün zəruri olanlardan başqa heç bir məhdudiyət qoyulmur. Bu maddə silahlı qüvvələrin, yaxud polis in tərkibinə daxil olan şəxslərin həmin hüquqdan istifadə etməsinə qanuni məhdudiyətlər tətbiq edilməsinə mane olmur.

Həmçinin baxın:

- [İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt](#): Maddə 8
- [Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi](#): Maddə 20
- [İrqi ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında beynəlxalq Konvensiya](#): Maddə 5 (ix)
- [Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya](#): Maddə 15
- [Əlillərin hüquqları haqqında Konvensiya](#): Maddə 29
 - [Hüquq Müdafiəçiləri haqqında Bəyannamə](#) (ümumqəbul edilmiş insan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi və Təşviqi üçün İnsanlar, Orqanlar və Cəmiyyət Qurumlarının Hüquq və məsuliyyət Bəyannaməsi): Maddə 5
- BƏT konvensiyaları: [№ 87](#), [№ 98](#), [№ 135](#)

Əsas regional standartlar:

- [İnsan və xalqların hüquqları haqqında Afrika Xartiyası](#): Maddə 10
- [Uşaq Hüquqları və Rifahi haqqında Afrika Xartiyası](#): Maddə 8
- [Amerika İnsan Hüquq və Vəzifələri Bəyannaməsi](#): Maddə 22
- [Amerika İnsan Hüquqları Konvensiyası](#): Maddə 16
- [Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyası](#): Maddə 11
- [Avropa İttifaqının Fundamental Hüquqlara dair Xartiyası](#): Maddə 12

Cinayətkarlığa qarşı mübarizə özü-özlüyündə, birliyin hüquqlarını məhdudlaşdırmaq üçün qanuni səbəbdirmi?

Xeyr

Fırıldaqçılıq, özgə əmlakının mənimsənilməsi, pulların yuyulması və digər cinayətlərlə mübarizə dövlətin qanuni marağıdır amma, təkcə qanuni maraq kifayət deyil. Məhdudiyətlər də qanunla nəzərdə tutulmalı və demokratik cəmiyyətdə “gərəkli” olmalıdır. Məhdudiyətlər qorunacaq maraqlara mütənasib olmalı və istədiyiniz məqsədə nail olmaq üçün ən az müdaxilə vasitəsi olmalıdır ([A/HRC/23/39](#), səh. 8, maddə. 23; [MSHBK](#) maddə. 12).

Hakimiyyət orqanları seçki dövrlərində birliyin hüquqlarına xüsusi məhdudiyətlər qoya bilərmimi?

Xeyr

Seçki dövrləri bir millətin həyatında demokratik prinsipləri təsdiq etmək və hətta gücləndirmək üçün unikal andır. Seçkilər zamanı, məhdudiyətlər qoyulması üçün hədd adı vaxtlardakından daha yüksək olmalıdır ([A/68/299](#), səh. 10, maddə. 25). Birləşmək azadlığı hüququ məhdudlaşdırılarsa həqiqi seçkilər əldə edilə bilməz ([A/68/299](#), səh. 20, maddə 56). Hökuməti dəstəkləyib-dəstəkləməməsindən asılı olmayaraq birliklərin seçki prosesi ilə bağlı fəaliyyət ilə məşğul olmaq azadlığı olmalıdır ([A/68/299](#), səh. 17, maddə 46).

Birlik hesabat öhdəliklərinə riayət etmədiyinə və ya kiçik qanun pozuntusuna görə dayandırılma və ya ləğv edilə bilərmimi?

Xeyr

Birlik hesabat öhdəliklərinə əməl etmədikdə, belə kiçik qanun pozuntusu birliyin bağlanmasına və ya onun nümayəndəsinin təqib edilməsinə səbəb olmamalıdır, əksinə, birlikdən çatışmazlığı tezliklə aradan qaldırması tələb olunmalıdır ([A/HRC/23/39](#), səh. 12, maddə. 38). Birliyin dayandırılması və məcburi ləğvi yalnız milli hüquq normalarının beynəlxalq insan hüquqları hüququna uyğunluğunun kobud şəkildə pozulması nəticəsində aydın və qaçılmaz təhlükə yaranarsa, mümkündür. Belə tədbirlər legitim məqsədə uyğun olmalı və yalnız yumşaq tədbirlər kifayət etmədikdə istifadə olunmalıdır ([A/HRC/20/27](#), səh.18, maddə 75). Daha sonralar, belə kişik tədbirlər yalnız müstəqil və qərəzsiz məhkəmə tərəfindən qəbul edilməlidir ([A/HRC/20/27](#), səh. 18, maddə 76).

Birliyimin hüquqları pozulursa, mənim səmərəli müdafiə vasitələrindən istifadə etmək hüququm varmı?

Bəli

Dövlətlərin birliyin hüquqları ilə bağlı insan hüquqlarının pozulması və ya sui-istifadə, iddialarının müstəqil, dərhal və hərtərəfli araşdırıla bilən əlçatan və səmərəli şikayət mexanizmləri yaratmaq öhdəliyi var ([A/HRC/20/27](#), səh. 19, maddə 77). Birləşmək azadlığı hüququ lüzumsuz məhdudlaşdırılan yerlərdə, zərər çəkmiş şəxs (lər)in onun bərpa edilməsi və ədalətli və adekvat kompensasiya əldə etmək hüquqları olmalıdır ([A/HRC/20/27](#), səh. 19, maddə 81).